اووم فصل

سیاسي کلتور:

امریکایان او کاناډایان په ظاهره دومره ډېر شباهت سره لري چې ځیني خلک فکر کوي دواړه یو شی دي. مګر له کلتوري پلوه دوی سره جلا دي. امریکایان خوشبینه خلک دي، کاناډایان بدبینه خلک دي. په سیاست کي، د کاناډایانو په مقایسه امریکایان پر فردي حقوقو او محدود حکومتي قدرت زیات ټینګار کوي. کاناډایان ډېر د قانون اطاعت کوي او غواړي چې حکومت اقتصاد او ټولنه رهبري کړي. د امریکایانو په نظر کاناډایان ډېر مطیع او فرمانبرداره دي، د کاناډایانو په نظر بیا امریکایان سرکښه او بې قانونه دي. کاناډایان په کلتوري لحاظ زیات اروپایانو ته ورنژدې کېږي. د کاناډا سیاسي کلتور له امریکاسره ډېر نه خو یو څه توپیر لري.

سیاسي کلتور څه ته وایي؟

هره ټولنه خپل معیارونه او ارزښتونه خپلو خلکو ته ورانتقالوي. خلک بیا په دې هکله چې سیاسي سیسټم باید چاري څرنګه پرمخ بوزي او هم په دې هکله چې حکومت به له دوی سره او د دوی له پاره څه وکړي، څرګند او مشخص مفهوم او تصور (په خپل ذهن کي) لري. د سیاسي سیسټم په باب دا ډول عقاید، سمبولونه او ارزښتونه د یوه ملت سیاسي کلتور تشکیلوي او له یوه ملت څخه تر بل پوري ډېر تفاوت سره لري.

د یوه ملت سیاسي کلتور د هغه ملت په تاریخ، اقتصاد، دین او عُرف پوري اړه لري. اساسي (بنسټیز) ارزښتونه چې په پخوا کي وضع سوي وي، ښایي په پېړیو دوام وکړي. سیاسي کلتور یو ډول ډله ییزه (دسته جمعي) سیاسي حافظه ده. امریکا د (رقابتي انفرادیت)، یعني یوازي د ځان له پاره د کار کولو پر بنسټ جوړه سوې ده. دا روحیه تر اوسه لا هم د امریکا په خلکو

کي ژوندۍ پاته ده. د زرهاوو کلونو زوړ هندو کلتور تر نن ورځي پوري د کاست پر سیستم ټینګار کوي. په داسي حال کي چي حکومت د کاست سیستم د له منځه وړلو له پار ډېري هڅي کوي. فرانسویان تر پېړیو etatisme وروسته بیا هم توقع لري چي دولت د اقتصاد څارنه او کنټرول ولري. عراق ...یوازي اوتوکراسي (مطلقه حکومت) پېژني چي وروستنی مثال یي د صدام حسین استبداد و. ډیموکراسي راوستل په عراق کي له ډېرو ستونزو سره مخامخ ده.

پولیټیکل ساینټست سیدني وربا Sidney Verba سیاسي کلتور داسي تعریف کړی دئ: "سیاسي کلتور د یو لړ تجربي عقایدو (هغه چي پر تجربه او مشاهده بنا وي)، ښکاره سمبولونو، او ارزښتونو یو سیستم دئ چي د سیاسي عمل حالت او وضعیت تعریفوي". د سیاسي کلتور ځیني برخي ډېري پخوانۍ ریښې لري. د امریکایانو هر وخت محدود حکومت خوښ و. په جاپان کي، چي د پخواني فیوډالي سیستم نخښې او آثار تر اوسه لا پاته دي، هغه ځوک چي سر ډېر ټیټ کړي (د تعظیم له پاره) په ښه موقف کي دئ. جاپانیان اوس هم، سره له دې چي د مقاماتو له بې کفایتۍ او اداري فساد څخه ناخوښه دي، مقاماتو ته د تسلیمېدلو میلان لري. امریکایان، چي په عنعنوي توګه چاته غاړه نه ایږدي، حتی که په مسایلوچنداني پوهېږي هم نه، بیا هم دا خپل ډیموکراټیک او طبیعي حق بولي چي د هیواد په اداره کي ځرګندوني وکړي او خپل برغ پورته کړي. د سیاسي کلتور په لحاظ، جاپان او د امریکې متحده ایالات ډېر زیات تفاوت لري.

سیاسي کلتور او عامه افکار:

سیاسي کلتور او عامه افکار یو پر بل سره رااوړي، ځکه دواړه د سیاست په هکله د خلکو د تفکر طرز او د برخورد طرز [attitude] ته توجه کوي. سیاسي کلتور د سیاست او حکومت په هکله د خلکو بنیادي او عمومي ارزښتونه بیانوي. له بلي خوا، عامه افکار بیا د ټاکلو لیډرانو او ټاکلو پالیسي ګانو په هکله د خلکو نظریاتو ته توجه کوي. سیاسي کلتور په یوه سیاسي سیستم کي په مشروعیت پسي ګرزي، په داسي حال کي چي عامه افکار بیا د روانو حالاتو په هکله د خلکو عکس العمل پلټي.

د سیاسي کلتور او عامه افکارو متودولوجي هم یو پر بل سره رااوړي. د خلګو له مینځه څخه ګڼي وړي (غیرمنظمي random) نمونې ټاکل کېږي او له هغو څخه د یوې ټاکلي موضوع په هکله پوښتني کېږي چي جوابونه یې د یو بل فرعي ګروپ سره په ارتباط کي څېړل کېږي. پوښتني، البته، یو له بله سره بېلي وي. د سیاسي کلتور په سروې کي ښایي دا پوښتنه وسي چي تاسي پر نورو خلګو څومره اعتماد کولای سی، د عامه افکارو په سروې کي بیا ښایي ستاسي نظر د جمهور رئیس د اجراآتو په هکله وپوښتل سي. د سیاسي کلتور په څېړنه کي ښایي په یو شمېر هیوادونو کي همدا پوښتنه د دې له پاره طرح سي چي یوه مقایسوي منظره اولید لاسته راوړل سي.

د سیاسي کلتور څېړني یوازي پر سروې ګانو تکیه نه لري. ځیني وخت د ورځني ژوند د ژوري مشاهدې له پاره او د افرادو د احساساتو په هکله د ژورو پوښتنو له پاره د انتراپولوجي او سایکالوجي له میتودونو څخه کار اخیستل کېږي. د عامه افکارو څېړني له اندازه کېدونکي ډېټا سره سروکار لري، په داسي حال کي چي د سیاسي کلتور څېړني د ژوري پوهي له پاره له تاریخ او ادبیاتو څخه هم کار اخلي. د مثال په توګه، د هغو کسانو مشاهدات چي په نولسمه پېړۍ کي یې امریکې ته سفر کړی دئ، دا ښیي چي د امریکې په سیاسي او اجتماعي ارزښتونو کي تداوم او تسلسل موجود دئ. په رشتیا سره هم، د فرانسوي الیکسیس توکویل Alexis Tocqueville، چي په ۱۸۳۰ع کلونو کي یې د امریکې په متحده ایالاتو کي ډېرو ځایونو ته سفر وکړ، له ځلاندو مشاهداتو څخه اوس هم کار اخیستل کېږي. توکویل د پولیتیکل ساینس په مطالعه کي د سیاسي کلتور له روش څخه د کار اخیستلو بنسټ ایښوونکی دئ.

مخکي داسي فرضیه موجوده وه چي سیاسي کلتور یو دایمي شی دئ او یا هم ډېر په کراره بدلون مومي، مګر عامه افکار بې ثباته او ژر بدلېږي. اوسنیو څېړنو دا ښودلې ده چي سیاسي کلتور هم بدلون مومي. که باکفایته حکومت او اقتصادي پرمختګ ثبات او دوام ومومي، په خلګو کي د مشروعیت احساس قوي کېږي، له بلي خوا، که بې کفایته حکومت او اقتصادي رکود دوامداره سي، د مشروعیت احساس کمزوری کېږي. عامه افکار، که تر ډېره وخته پوري ثابت پاته سي، په سیاسي کلتور بدلېږي. په ۱۹۶۰ع کلونو کي، عامه

افکارو دا وښودله چې د ویټنام د جنګ په باب حمایه مخ پر لږېدو ده. ټیک په همدې وخت کې، د امریکې د متحده ایالاتو پر حکومت باندي د خلکو اعتماد هم مخ پر کښته روان و. د ویټنام د جنګ غوندي د یوې مشخصې موضوع په هکله عامه افکارو پر عمومي سیاسي کلتور اثر واچاوه، او خلک یې پر سیاسي سیسټم باندي بدګومانه کړل.

یقیناً د یوه هیواد سیاسي کلتور د عامه افکارو په تناسب ډېر په کراره بدلون مومي او د سیاسي کلتور ځیني اساسي عناصر څو نسلونه او حتی څو پېړۍ لا هم دوام کوي. هغه اساسي ارزښتونه چې توکویل په امریکا کې وموندل اوس هم تر ډېره ځایه پر خپل حال پاته دي. فرانسویان اوس هم، کله چې بې عدالتي درک کړي، د خپلو نیکه ګانو په شان د پاریس جادو ته د اعتراض له پاره راوزي. ایټالویان اوس هم د حکومت په وړاندي د پېړیو زړه بدګوماني څرګندوي. روسان، چې هیڅکله یې هم ډیموکراسي نه وه درلودلې، اوس هم قوي لیډران خوښوي او د ډیموکراسۍ چنداني پروانه لري. که څه هم دا خبره قطعي نه ده، سیاسي کلتور د یوه سیاسي سیسټم له حمایې او یا نه حمایې سره مرسته کوي.

په امریکا کې په سیاست کې برخه اخیستنه:

حتی په امریکا کې، ټول خلک په سیاست کې فعاله برخه نه اخلي. نو بیا څنګه کېدای سي چې اموند Almond او وربا Verba د امریکې متحده ایالات د (مدني کلتور) د ماډل په توګه نړۍ ته وړاندي کوي؟ دوی له خپلو څېړنو څخه یوه عمده نتیجه دا راوایستله چې برخه اخیستنه کېدای سي چې یوازي (تناوبي او بالقوه) وي. په عمل کې، دوی د ډیموکراټیک سیاسي کلتور له پاره د (بیدو سپیانو) تیوري وړاندي کوي. په دې معنی چې په یوه ډیموکراسي سیسټم کې، لیډران په دې پوهېږي چې ډېر وخت ډېر لږ خلک و سیاست او سیاسي مسایلو ته توجه کوي. مګر دا لیډران په دې هم پوهېږي چې که خلک د کومې سیاسي افتضاح، ډېرې زیاتې بېکارۍ، پولي بحران او یا هم په خلکو کې د منفور جنګ په نتیجه کې راوپارېږي، کولای سي په راتلونکي انتخاباتو کې یې له خپل مقام څخه پسې واخلي. له دې امله نو لیډران عموماً دا هڅه کوي چې خلک غیرفعال او خاموشه وساتي. د پېشبیني کېدونکي عکس

العمل د قاعدې له مخې، لیډران په ډیموکراسي سیسټم کي هر وخت له ځان څخه دا پوښتنه کوي چي خلګ به د دوی د تصامیمو او فیصلو په هکله څه ډول عکس العمل ښکاره کړي. دوی په دې خوښ دي چي خلګ هیڅ عکس العمل ښکاره نه کړي، دوی غواړي چي بیده سپیان آرام پراته وي.

دا تیوري د امریکا په سیاسي ژوند، په تېره بیا په انتخاباتو کي، د عامه خلګو برخه نه اخیستل تشریح کوي. د صنعتي ډیموکراسیو په ډله کي د امریکا خلګ تر ټولو لږ په انتخاباتو کي برخه اخلي. تقریباً نیمايي خلګ (هغه خلګ چي د رايي ورکولو حق لري) د جمهوري ریاست په انتخاباتو کي برخه اخلي. په ایالتي او نورو محلي انتخاباتو کي د خلګو برخه اخیستنه تر دې لا هم لږ ده. په دې مقایسه، په لوېدیځه اروپا کي د خلګو درې پر څلورمه برخه په رايي ورکولو کي برخه اخلي (مګر په اروپا کي هم د خلګو برخه اخیستنه مخ پر کښته روانه ده). نو بیا څرنګه د امریکې متحده ایالات د خپلي ډیموکراسۍ باټې ولي؟ تیوریسنان دې سوال ته داسي جواب وړاندي کوي چي په ډیموکراتیک کلتور کي دا حتمي نه ده چي ډېر خلګ په انتخاباتو کي برخه واخلي. بلکي د تفکر داسي یو طرز [attitude] لازم دئ چي که خلګ راوپارېږي، او یا وپارول سي، په انتخاباتو کي په جدي توګه برخه اخلي او سیاسي لیډران په دې پوهېږي. د خلګو بالقوه، نه بالفعل، برخه اخیستنه ډیموکراټیک کلتور جوړوي.

ځینو څېړنو دا ښوولې ده چي امریکایان پخپل سیسټم ډېر ویاړي او د نورو هیوادو په مقایسه د خپلي ډیموکراسۍ څخه خوښ دي. د۱۹۹۵ع کال د ګالوپ Gallup سروې له مخې، په سلو کي څلورشپېټو امریکایانو د خپل سیسټم په هکله قناعت ښودلی دئ. دا فیصدي په کاناډا کي دوشپېټه، په جرمني کي پنځه پنځوس، په فرانسه کي درو څلوېښت، په برتانیه کي څلوېښت، په جاپان کي پنځه دېرش، په مکسیکو او هنګري کي اووه لس ښودل سوې ده. د امریکې خلګ ښایي د خپل حکومت په هکله ډېر شکایتونه ولري، مګر پر ډیموکراسي باندي یې عقیده تر ټولي نړۍ ډېره ده.

د سیاسي کلتور زوال:

په دې وروستیو کلونو کي، د ډېرو پرمختللو ډیموکراسي ګانو سیاسي

کلتور مخ پر زوال او په انتخاباتو کي د خلکو برخه اخیستنه مخ پر لږېدو ده. ډېر خلک سیاستوالو ته د فاسدو خلکو په ستر ګه ګوري او حکومتي مؤسسات بېکاره بولي. په جاپان کي چي اقتصاد يې د يوې لسېزي له پاره د رکود په حالت کي دئ دا زوال ډېر زيات دئ. په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰ کلونو کي (د ويټنام جنګ، واټرګېټ، او پولي بحران) په امريکا کي سروې ګانو وښووله چي پر حکومت باندي د خلکو اعتماد ډېر لږ و. په ۱۹۸۰ کلونو کي، چي د رونالد رېګان د جمهوري رياست دوره وه، پر حکومت باندي اعتماد يو څه زيات سو. مګر په ۲۰۰۴ کال کي بيا په امريکا کي پر حکومت باندي د اعتماد لږېدل په عراق کي د امريکا د جګړې په هکله د خلکو ناخوښي ښيي.

په امريکا کي د محافظه کارانو او ليبرالانو تر منځ هم يو (کلتوري جنګ) روان دئ. د دوی يو له بله ښه نه راځي او يو د بل پر ضد رايي ورکوي. داسي ښکاري لکه امريکا چي دوه بېل هيوادونه وي. يو يې محافظه کاره او مذهبي خلک دي چي په کوچنيو ښارو کي او د هيواد په منځنۍ برخه ژوند کوي، دوی همېشه جمهوري خواهانو ته رايه ورکوي. بلي خوا ته بيا ليبرال، غير مذهبي secular او ښاري خلک دي چي په شرقي او غربي سواحلو کي اوسېږي، دوی همېشه ډيموکراتانو ته رايي ورکوي. محافظه کاران د همجنس بازانو او ښځو حقوقو ته په کرکه ګوري. ليبرالان بيا لويو کارپورېشنو او د عراق جنګ ته په کرکه ګوري.

سياسي فرعي کلتور:

د ۲۰۰۰ کال د احصايې له مخي، په سلو کي تر ۳۰ زيات د امريکې اوسېدونکي سپينان نه دي. تور پوستان، لاتينان (چي خلک يي هيسپانيک بولي)، آسيايان او بومي امريکايان په دې ډله کي شامل دي. د کاليفورنيا په ايالت کي سپين پوستان يو اقليت دئ. حتي په سپين پوستو امريکايانو کي هم د ايتنيکي، مذهبي او منطقوي ګروپونو تر منځ تفاوتونه وجود لري. کله چي په يوه ټاکلي ګروپ کي ځيني مميزه خواص په کافي اندازه قوت ولري، نو موږ وايو چي دا ګروپ يو فرعي کلتور تشکيلوي. د فرعي کلتور تعريف يو څه جنجالي کار دئ ځکه موږ نه سو ويلای چي هر ګروپ فرعي کلتور لري.

مګر تورپوستي امریکایان په اوسط ډول غریبان دي او د سپین پوستو امریکایانو په مقایسه تعلیم یافته پکښې لږ دي. د تور پوستانو مطلق اکثریت ډیموکراتانو ته رایي ورکوي. د جزایي سیستم په هکله د تورپوستانو د تفکر طرز له سپین پوستانو سره فرق لري. ډېر تور پوستان په دې فکر دي چي پولیس د دوی په هکله له تبعیض څخه کار اخلي. موږ ویلای سو چي تور پوستي امریکایان یو فرعي کلتور تشکیلوي.

هغه ګروپونه چي ژبې یې بېلي وي او نه غواړي چي د حاکم کلتور تر لاس لاندي وي، فرعي کلتور تشکیلوي. د کیوبیک ډېر فرانسوي ژبي غواړي له کاناډا څخه بېل او ځانته جلا هیواد ولري. د ختیځ پاکستان بنګالیان د ایتنیکي او ژبني پلوه له لوېدیځ پاکستان سره جلا وه او په کال ۱۹۷۱ع کي یي د بنګله دېش په نوم دولت جوړ کړ. د شمالي هسپانیې باسکیان او د شمال آیرلینډ رومن کاتولیکان فرعي سیاسي کلتور تشکیلوي.

په کوم ځای کي چي فرعي کلتور ډېر زیات متمایز وي، نو دا بیا پخپله سیاسي سیستم ته خطر وي. شوروي اتحاد او یوګوسلاویه ځکه سره وپاشل سول چي خلګ یي تر ملت و خپلو ټاکلو ایتنیک ګروپونو ته ډېر وفاداره وه. په کوسوو کي البانیایان د مذهب او ژبي له پلوه له سربیانو څخه، چي پر دوی یې حکومت کاوه، ډېر متمایز وه او د آزادۍ له پاره وجنګېدل. په هندوستان کي ځیني سیکانو د پنجاب د آزادۍ له پاره وسلې ته لاس ا چولی دئ. د هندوستان صدراعظمه، اندېرا ګاندي، د خپل سیک محافظ لخوا په کال ۱۹۸۵ کي ووژل سوه.

آیا یو ملت باید په عمومي جریان mainstream کي د خپلو فرعي کلتورونو د سره اخښلو (متحد کولو) له پاره هڅه وکړي؟ دا کار به ډېري ستونزي ولري، مګر که و خپل سر ته پرېښوول سي په راتلونکو کلونو کي به فرعي کلتورونه خپله آزادي وغواړي. په سریلانکا کي د تامیل خلګ آزادي غواړي. هر هغه فرعي کلتور چي په عمومي جریان کي اخښل سوي نه وي، د یوه ملت له پاره لږترلږه یو پرابلم وي او په بدتر حالت کي د ملت سیاسي سیستم ته خطر وي.

د ۱۸۷۰ کلونو له پیل څخه، فرانسې د خپل مرکزي تعلیمي سیستم له

لاري د ملي اختلاط [national integration] پروسه راشروع کړه. په هغه وخت کي د فرانسې ډېري سیمي وروسته پاته وې او په بېلابېلو لهجو يې خبري کولې. د فرانسې د پوهني وزارت و کليو ته د ښوونځيو معلمان تقريباً د يو مذهبي رسالت په شان ولېږل. دې معلمانو يو مطلق معياري نصاب په دومره جديت تعقيباوه چي د پوهني وزارت په هره دقيقه کي پوهېدی چي په ټول هيواد کي څه شي تدريس کېږي. دې تعليمي نصاب د فرانسې پر افتخاراتو او د فرانسې پر ملي وحدت ټينګار کاوه. تر څو لسيزو وروسته، يو متحد او مختلط فرانس منځته راغی.

د عامه کلتور mainstream د منځته راوړلو له پاره د امريکې متحده ايالاتو بيا زياتره پر رضاکارانه اختلاط تکيه کړې ده. په امريکا کي مهاجر په دې پوهېږي چي دوی بايد د پرمختګ له پاره انګرېزي ژبه زده کړي. امريکا پر لاسته راوړنو achievement باندي ولاړه مصرفي ټولنه ده چي په خلکو کي يې معياري ذوقونه او سليقې منځته راوړي دي. امريکا د ويلي کولو لوښي [melting pot] بلل کېږي چي کار يې وکړ. د امريکا د اوسېدونکو په لسو تنو کي يو تن مهاجر دئ، د ويلي کولو لوښی اوس هم په کار لګيا دئ. سره له دې هم، ډېرو امريکايانو د مذهب او غذايي سيسټم په برخه کي خپل فرعي کلتور خوندي کړی دئ چي ښايي له سياسي پلوه دومره اهميت ونه لري. آسيايي امريکايان (هغه امريکايان چي آسيايي ريښې لري) ډېر ژر د امريکا په عامه جريان کي مختلط سوي دي. اوس دوی د امريکې د نفوس په سلو کي څلور تشکيلوي او د امريکې د پارلمان له ۵۳۵ چوکيو څخه څو چوکۍ دوی ګټلي دي.

په امريکا کي ټول ګروپونه دومره ښکمرغه نه دي. تورپوستان او هيسپانيک لا تر اوسه د امريکې په عامه جريان کي پوره مختلط سوي نه دي، مګر دا هم تغير کوي. همدا اوس تورپوستان د امريکې د نفوس په سلو کي ۱۳ تشکيلوي او د امريکې د اولسي جرګې په سلو کي لس چوکۍ يې په لاس کي دي. لږ امريکايان په دې پروا کوي چي د بارک اوباما مور د کنساس د ايالت او پلار يې په کينيا کي زېږېدلي و، د دوی د بارک اوباما نظريات او شخصيت خوښ دئ. د امريکا په انتخاباتو کي به د ده بريالیتوب د ملي اختلاط په برخه کي ډېره اغېزه ولري.

عمده مفاهیم

مذهبي امریکا:

د امریکې متحده ایالات له ډېر پخوا راهیسي د یوه مذهبي هیواد په توګه شهرت لري. د ۲۰۰۲ کال د یوې سروې له مخې، په سلو کي نه پنځوس امریکایانو ویل چي مذهب د دوی په ژوند کي ډېر مهم رول لوبوي. دا فیصدي په برتانیویانو کي (۳۳)، په کاناډایانو کي (۳۰)، په جرمنیانو کي (۲۱)، په جاپانیانو کي (۱۲) او په فرانسویانو کي (۱۱) تشکیلوي. په عمومي صورت، غریب هیوادونه ډېر مذهبي دي. د هندوستان په سلو کي (۹۲)، د برازیل په سلو کي (۷۷) او د مکسیکو په سلو کي (۵۷) خلګ مذهبي دي.